

STATÁRIÁLIS ÉS MOTORIÁLIS DRÁMÁK.

□ Az elméleti esztétika a drámai műfajnak két alcsoportját különbözteti meg: a statáriális és a motorialis drámákat. A kettő közötti különbséget, mely a mű hovátartozandóságának eldöntésénél szerepet játszik, annyira kiélezi, hogy a két drámai alfaj közötti különbség szembeszökőnek látszik. Természetesen a közelebbi meghatározásnál nem csak elméletileg, hanem gyakorlatilag is szétválasztja őket, sőt mindkettőt külön névvel jelöli, mint más-más műfajt. A statáriális dráma kapta a színmű nevet, a motorialis a dráma vagy tragédia elnevezést a szerint amint motoriuma a felállított akadémikus szabályok melyikéhez közelebb álló.

□ Ezen az alapon elindulva, nem érthetetlen az sem, hogy mindkét drámai alfajt külön-külön jellemző tulajdonságokkal ruházzák fel, sőt nem egy esetben az elméleti klasszicizmus kérdésének eldöntésénél éppen erre az alapra helyezkedve mondanak ítéletet.

□ Az elméleti esztétikának eme megállapításaival szemben a gyakorlat azt bizonyítja, hogy ezek a különbségek csak látszólag léteznek, sőt kétségtelen, hogy a műfaj megállapításának kérdésénél nem játszhatik szerepet az anyagi tényező, mely teljes mértékben az egyéniségtől függő s mely ennél fogva egyénenkint (nem számítva ide az utánpótlást) változó.

□ A műfaj jellegét kétségtelenül alaki tényezők döntenek el, nem véve figyelembe a kötött vagy nem kötött formát, mely e megállapításnál másodlagos kérdéssé törpül.

□ Az anyagi tényezők mindössze csak a vig- és szomorújáték közötti különbséget adják meg. Ez viszont teljesen független lévén az alaki keresztülviteltől, nem kívánja meg a műfajbeli megkülönböztetést.

□ Ha figyelemmel kísérjük a dráma alaki fejlődését, eltekintve az elsőrendű alaki tényezőtől, mely időrendi kérdés s mely feltétlenül jellemző a műfajra sőt elmaradhatatlan kelléke, úgy azt találjuk, hogy a harmadrangú alaki tényezők (szcenikai rész), de sőt a másodranguak is (kötött vagy kötetlen forma), az idők folyamán állandóan változásoknak voltak kitéve. Az előbbiek teljes mértékben függtek a technikai keresztülvihetőségtől, az utóbbiak a divattól, jobban mondva a kor izlésétől. Eszerint tehát e két

tényező az állandó ingadozás következtében nem alkalmas arra, hogy mint a műfaj jellemző tulajdonsága említessék fel. Maradna tehát az elsőrendű alaki tényező, mely változatlan marad minden körülmények között s ennél fogva egyedül alkalmas arra, hogy mint a műfajt feltétlenül jellemző tulajdonság jelöltessék meg.

□ Ha ezen az alapon indulva keressük a statáriális és motorialis drámák közötti különbséget, úgy feltétlenül arra az eredményre jutunk, hogy a kettő között csak motivumbeli különbség van. Míg az egyik motívum kifejlesztése anyagi tevékenységet igényel, addig a másik eredménye tisztán szellemi tevékenységre szorítkozik. Ez természetesen ismét csak elméleti megállapítás, mert a gyakorlatban keresztülvihetetlen a motorium teljes mellőzése. Ilyenformán valamely dráma nem is lehet teljesen motorialis vagy statáriális: a kettő keverékéből van mindenik összetéve. Legföljebb arról lehetne szó, hogy a kettő közötti határvonalat a bennük tulnyomó részben előforduló tényező adná meg, de itt felmerül ismét az a kétely, hogy vajjon melyik tényező viszi a döntő szerepet. Kétségtelen, hogy ezen az alapon megkülönböztetést tenni két mű között lehetetlenség, sőt elméletileg sem szükséges.

□ Felmerülne tehát az a kérdés, hogy az esztétika miért különbözteti meg e két műfajt egymástól? A magyarázat egyszerű, bár nem a szükséglet kialakulásától vezethető le, hanem az esztétikának mint tudománynak abból a jellegzetes sajátosságából, hogy időrendben a műfaj keletkezése után következik. Vagyis először születik a mű s azután a kritika.

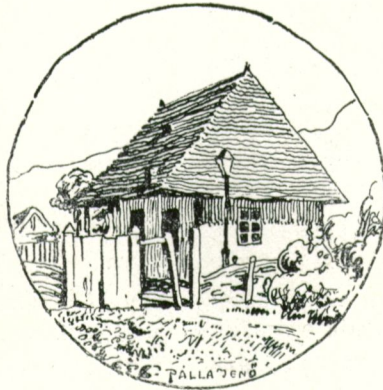
□ Az évszázadok során természetesen úgy a drámai műfaj mint az esztétika változásokon ment keresztül, de tekintve az időrendi különbséget, az utóbbin némi elmaradottság észlelhető: nem tud lépést tartani a műfaj fejlődésével. Viszont döntő szerepet játszik elmaradásánál a tekintélyek közbejötté is. Ennek a közvetlen következménye, hogy valahányszor egy műfaj alaki változásokon megy keresztül, megpróbálják besorozni a tekintélyek által megállapított osztályokba s ha ez nem sikerül, újat nyitnak neki.

□ Így választották el egymástól a statáriális és moto-

riális drámákat is az alapmotivum anyagi vagy elvontságát véve alapul. A motorialis dráma a romantikus iskolák bukása után jóformán megszűnt. A parnaszisták és dekadensek már megalapozták a két

műfaj közötti szinte észrevehetetlen átmenetet, a psychologusok pedig már tagadták a motorium feltétlen szükségességét. Az iskola uralomra jutott s ma már ritkán születik motorialis dráma.

SKITA ERVIN.

A vén diófa.

Hej, te kedves, vén diófa
Ott a présház mellett!
Egymástól oly távol esnünk
Vajjon mért is kellett?
Kire vetsz te már azóta
Enyhetadó árnyat,
Mióta engem oly messze
Vitt tőled a bánat?

Le-ledültem sátrád alján
Selymes puha gyöpre.
Mely a földet, áldott földet
Gazdagon befődte.
Fönt az égen, magas égen
Bárány felhők jártak,
El-elnéztem én azokat
El... órahosszákat.

Fülemile verte a dalt,
Szerelmesen, lágyan;
Elrejtözve bent, jó mélyen
Lombod sátorában.
Hivogatta, csalogatta
Szerelmes kis párját,
Mely pelyhekért — fészket rakni —
Sűrű közbe eljárt.

Nem tudtam én fölvidulni,
Boldogságuk látva!
Éreztem, hogy csak én vagyok
Egyedül az árva!
Én is hivtam, hivatgattam...
Volt idő... a párom.
Éltem utját mégis... mégis
Csak egyedül járom.

Mennyi emlék fűz tehozzád,
Keserű és édes.
Úgy szeretném száműzni mind,
De nem vagyok képes.
Belémarkol a szívembe
S rászáll az agyamra,
Mind a kettőt lenyűgözve
S jolyton fogva tartja.

Ezért van, hogy el-elszállok
Képzeletben hozzád,
Azokat a szép időket
Ha még visszahoznád!
Te láttad a homlokomra
Borulni az árnyat,
Te láttad a boldogságot,
Mely e szívben támadt.

Hej, te kedves, vén diófa
Ott a présház mellett,
Egymástól oly távol esnünk
Vajjon miért is kellett?
Kire vetsz te már azóta
Enyhetadó árnyat,
Mióta engem oly messze
Vitt tőled a bánat?

Göncz Lajos.